

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ INNOVATIVE POTENTIAL OF REGIONAL DEVELOPMENT

Стаття присвячена вирішенню проблеми оцінювання стану та розвитку інноваційної діяльності Харківського регіону. Автор обґрунтував алгоритм дослідження інноваційного розвитку, визначив головні пріоритет та сфери проведення оцінки, систематизував показники оцінювання інноваційного потенціалу регіону та результативності інноваційної діяльності. Проведений аналіз основних статистичних показників, що відображають інноваційний розвиток Харківської області. Було розроблено механізм функціонування інноваційного розвитку на рівні регіону. Розглянуто проблеми розвитку регіонального інноваційного потенціалу Харківської області. Визначено такі ключові фактори стримування розвитку інноваційного потенціалу регіону: нестача інвестиційних ресурсів, недостатній рівень інноваційної діяльності, нерозвинена інноваційна інфраструктура. Встановлено, що для забезпечення сталого розвитку інноваційного потенціалу регіонів потрібне здійснення заходів щодо активізації (стимулювання) інноваційного потенціалу, а саме створення економічних механізмів для підтримання і стимулювання інноваційної діяльності, створення інноваційної інфраструктури при вищих навчальних закладах, стимулювання інноваційних розробок, що мають попит на ринку.

Ключові слова: інноваційний потенціал, регіональний розвиток, механізм інноваційного розвитку, оцінка інноваційного розвитку, інноваційна стратегія.

In modern socio-economic realities of the functioning of regions, the main vector of their development is innovation. As a result, among the key principles of the state policy of regional development is the provision of sustainable economic and scientific and technological growth of enterprises in the region, which will increase the level of competitiveness. Problems of innovative development are becoming more common in science and practice, as innovation is a source of economic growth and a way to gain competitive advantage. All this necessitates the study of innovation potential as a basis for innovation not only at the national but also at the regional level. growth is taking place. The article is devoted to solving the problem of assessing the state and development of innovation in the Kharkiv region. The author substantiated the algorithm of research of innovative development, identified the main priorities and areas of evaluation, systematized indicators for assessing the innovation potential of the region and the effectiveness of innovation. The analysis of the basic statistical indicators reflecting innovative development of the Kharkiv area is carried out. A mechanism for the functioning of innovative development at the regional level has been developed. Problems of development of regional innovation potential of Kharkiv region are considered. The following key factors hindering the development of the region's innovation potential have been identified: lack of investment resources, insufficient level of innovation activity, underdeveloped innovation infrastructure. It is established that in order to ensure sustainable development of innovation potential of regions it is necessary to take measures to intensify (stimulate) innovation potential, namely the creation of economic mechanisms to support and stimulate innovation, create innovation infrastructure in higher education, stimulate innovative developments in market demand. The theoretical and methodological basis of the study were the works of domestic and foreign scientists, statistics and general scientific research methods: abstract logic, content analysis, synthesis, statistical and comparative analysis.

Key words: innovation potential, regional development, mechanism of innovative development, assessment of innovative development, innovation strategy.

УДК 339.924

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.73-13>

Кривошея Є.В.

здобувач

Державний біотехнологічний
університет

Krivosheya Yevheniia

State biotechnological university

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток регіону не можливий без інноваційної діяльності, саме від рівня її впровадження залежить регіональна конкурентоспроможність, а отже і рівень життя населення. Державна інноваційна регіональна політика покликана зміцнити регіональний потенціал розвитку використовуючи науково-технологічний прогрес та інноваційний потенціал регіону. Однак, головною проблемою залишається відсутність реального впровадження в життя механізму інноваційної діяльності в наслідок чого суттєво ускладнюється розвиток інноваційних процесів в регіоні, а відтак у суб'єктів господарювання відсутня мотивація щодо активної інноваційної діяльності. Проблема переходу регіональної економіки на інноваційну модель потребують особливої уваги і нагального вирішення

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика інноваційної діяльності підприємств досліджується, як відчиненими так і закордонними

вченими, серед яких доцільно виокремити праці: Ільїна К.О., Федотова Ю.В., Поліщук О.О., Гнатенко І. А., Орлова-Курилова О.В, Гринько Т. В., Каціна К. С. [1-8]. Результатами проведених досліджень є значний науковий доробок у вигляді методик, моделей, систем показників та індикаторів інноваційної діяльності регіонів, що використовуються передусім для їх рейтингування за різними ознаками. Важливість і пріоритетність питань, що стосується управління інноваційним розвитком регіонів вимагає подальших досліджень

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети в статті представлено інституційне забезпечення та управлінську структуру інноваційно-інвестиційної діяльності Харківського регіону, представлено складові інноваційно-інвестиційної інфраструктури регіону, охарактеризовано провідні кластери області та їхні проекти, наведено джерела фінансування та структуру робіт інноваційної діяльності Харківського регіону. Мета

статті полягає у розкритті сутності поняття «інноваційний потенціал», виокремленні його складових та показників, а також побудові такої методики оцінювання рівня інноваційного потенціалу, яка б давала результати, адекватні його фактичному стану, та зрозумілий алгоритм дій у процесі оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В реаліях сьогодення значний розвиток інноваційної економіки є беззаперечним фактом, тому розробка ефективного механізму управління інноваційним розвитком є важливим завданням, реалізація якого забезпечить підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання, що забезпечить зростання інноваційного потенціалу регіону, а отже і всієї країни [1-2]. Для стимулювання розвитку регіону потрібно створити такі умови функціонування науки, виробництва та суспільства, щоб інновації стали їх рушійною силою.

Запропонований нами механізм функціонування інноваційного розвитку створений для дослідження можливостей інноваційної діяльності на рівні регіону. Механізм інноваційного розвитку включає в себе аналіз інноваційної стратегії розвитку регіону досліджуючи особливості рекомендованої інноваційної політики використання потенціалу регіону та рівня використання в ньому НТП в процесі технологічної модернізації економіки регіону. Після вивчення інноваційної стратегії розвитку регіону доцільно визначити фактори впливу на інноваційну діяльність. Важливою умовою створення ефективного механізму функціонування інноваційного розвитку регіону є визначення оцінки інноваційного розвитку регіону, яка включає в себе два етапи: визначення потенціалу інноваційного розвитку регіону та результату інноваційного розвитку для чого потрібно визначити низку показників. На основі проведеного дослідження запропонувати можливі напрями посилення інноваційного потенціалу регіону (рис. 1).

Найбільш доступним способом кількісного визначення інноваційного потенціалу регіону є його аналіз, як інформаційного масиву результатів інноваційної діяльності, що охоплює науково-технологічну роботу та проектно-конструкторські розробки. Доступна інформація для дослідження інноваційного потенціалу розміщена в статистичних даних. Щоб дослідити інноваційний потенціал Харківської області враховуючи якісний рівень та кількісний вимір доцільно охарактеризувати наступні показники: наукові кадри, інноваційні підприємства, джерела фінансування інноваційної діяльності, об'єкти інтелектуальної власності, результати інноваційної активності [3].

Наукові кадри є рушійною силою інноваційного розвитку регіону і тому дослідження даного показника є першочерговим (табл. 1).

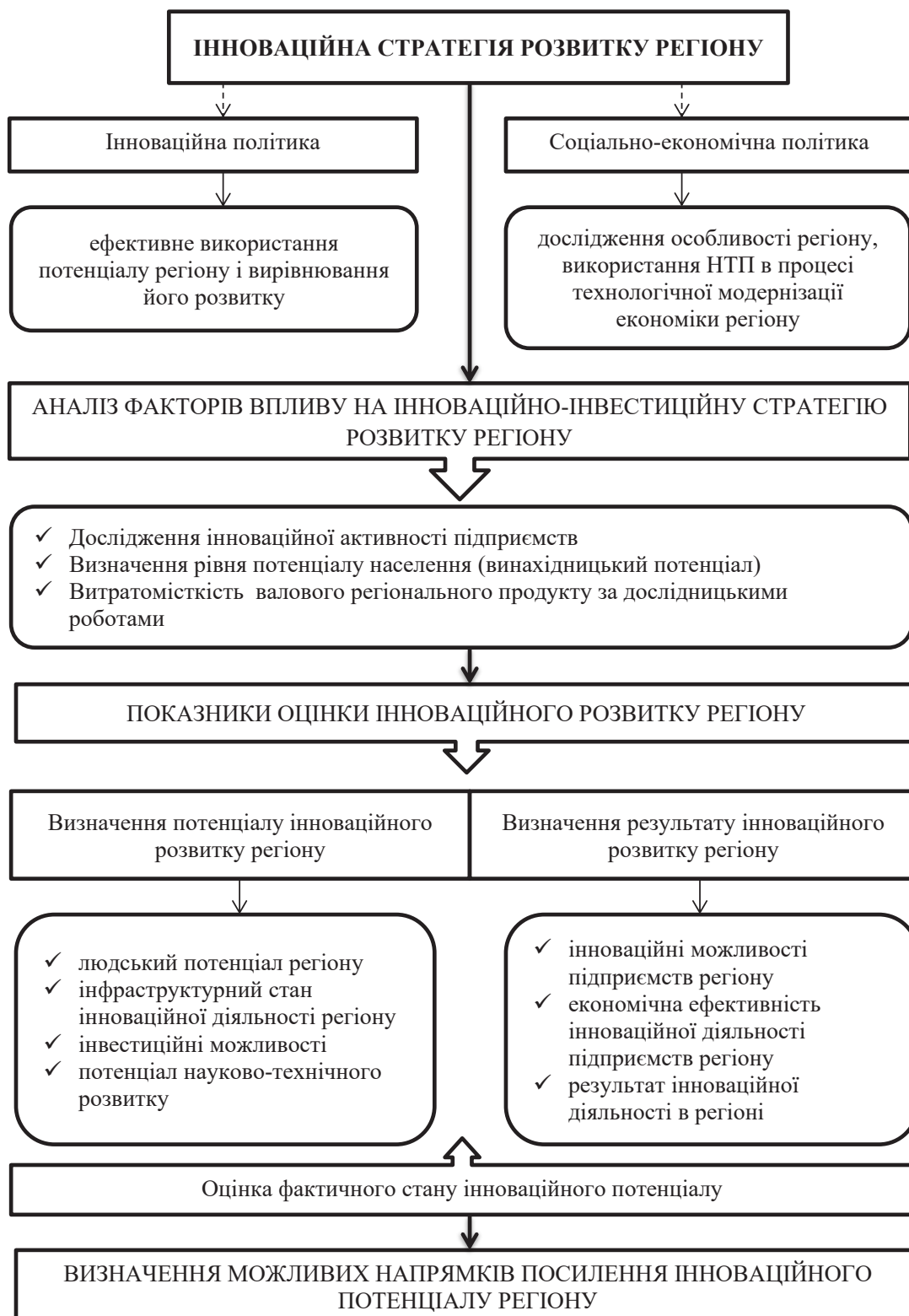
Протягом 2016-2020 рр. сформувалася стала тенденція зменшення кількості працівників задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, як на рівні країни так і в Харківській області. Загалом в Україні кількості працівників задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок скоротилась на 19 052 особи і в 2020 році становить 78 860 ос., в Харківській області даний показник скоротився на 4 837 осіб і становить 11 637 ос., тобто на 30% за 5 років. В середньому на Харківську область припадає 15% загальної кількості працівників задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, однак даний показник також має тенденцію до скорочення.

Основними причинами негативної тенденції скорочення кількості працівників задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок є застарілі форми організації фундаментальних досліджень, матеріально не забезпечені робочі місця з незначними можливостями кар'єрного росту та визнання, загальна недооцінка суспільством ролі фундаментальних досліджень в економічному зростанні країни [4-5].

З одного боку інноваційна діяльність спроможна створити умови для ефективного використання ресурсів організації, мінімізувавши негативний вплив на навколишнє середовище та пристосувати соціально-економічні системи до збалансованого та постійного розвитку. Проте з іншого боку інноваційна діяльність руйнує традиційні форми господарювання, що призводить до скорочення темпів розвитку на час пристосування до змін.

Результати дослідження інноваційного розвитку на рівні регіону несуть інформацію про результати інноваційного інвестування, рівня впровадження інновацій на підприємствах, ефект науково-дослідної діяльності та особливості змін в інноваційній діяльності. Аналіз рівня інноваційної діяльності підприємництва Харківської області наведено в табл. 2.

В цілому простежується тенденція до зниження інноваційної діяльності в частці кількості інноваційно-активних підприємств, так за досліджуваний період даний показник зменшився з 117 підприємств до 96, тобто майже на 20%, відповідно зменшилася питома вага інноваційно-активних підприємств у загальній кількості підприємств на 33,3 %. Разом з тим загальна тенденція зміни показників відображає розвиток інноваційної діяльності в Харківській області. Витрати на інноваційну діяльність було збільшено у 1,8 разів і якщо в 2016 році даний показник склав 667 млн грн, то в 2020 складає 1 184 млн грн. Обсяг реалізованої інноваційної продукції збільшився у 1,5 разів, тобто даний показник збільшився з 2 156 млн грн до 3 157 млн грн. Частка реалізованої інноваційної продукції у загальній кількості реалізованої продукції всіх підприємств Харківської області суттєвої не змінилася і була

Рис. 1. Механізм функціонування інноваційного розвитку регіону

Джерело: удосконалено авторами за [3; 4; 5]

на межі 0,03-0,04% незважаючи на суттєве скорочення інноваційно-активних підприємств.

В Харківській області для підвищення потенціалу інноваційної розвитку доцільно провести низку заходів спрямованих на підтримку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності регіонального

рівня, фінансової підтримки виконання інноваційних проектів, створення економічних механізмів для підтримання і стимулювання інноваційної діяльності, створення інноваційної інфраструктури при вищих навчальних закладах, стимулювання інноваційних розробок, що мають попит на ринку [6-7].

Висновки з проведеного дослідження. Під час дослідження інноваційного розвитку підприємств Харківської області виявлено динаміку до скорочення кількості працівників задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок і відповідно

зменшення кількості інноваційно-активних підприємств. Головною проблемою, що впливають на функціонування інноваційної діяльності є низький рівень використання інновацій підприємствами, що призводить до стримування збільшення продук-

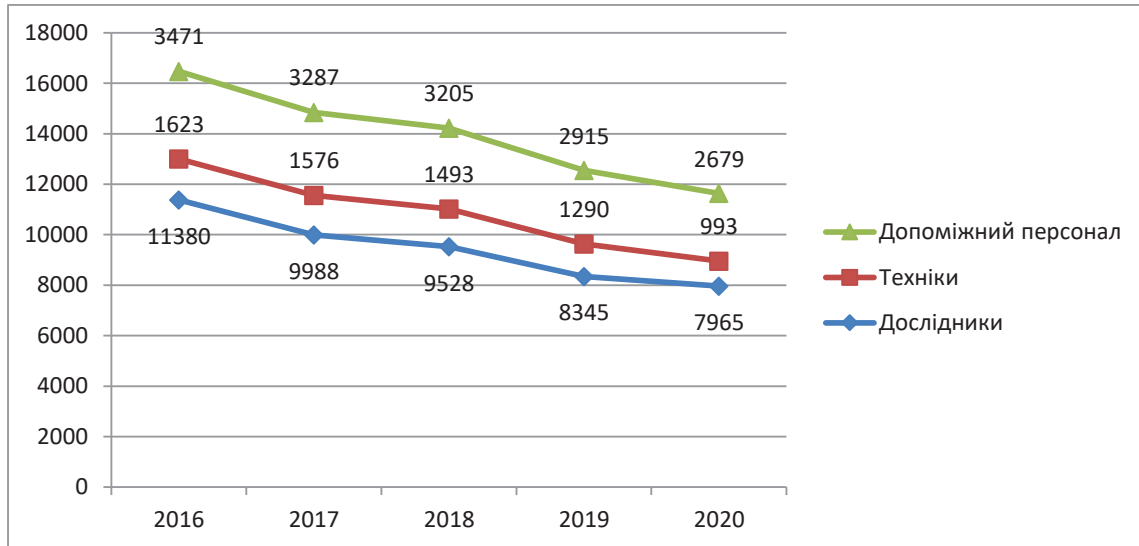

Рис. 2. Забезпечення працівниками задіяними у виконанні наукових досліджень і розробок за категоріями персоналу в Харківській області

Джерело: складено на основі [9-14]

Таблиця 1

Динаміка кількості працівників задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок

Регіон	Роки					Відхилення	
	2016	2017	2018	2019	2020	2020+/-2016	2020 у % до 2016
Україна	97912	94274	88128	79262	78860	-19052	80,5
Харківська область	16474	14851	14226	12550	11637	-4837	70,6
Питома вага Харківської області	16,8	15,8	16,1	15,8	14,8	-2,1	87,7

Джерело: складено на основі [9-14]

Таблиця 2

Основні показники інноваційної діяльності підприємництва Харківського регіону

Показники	Роки					Відхилення
	2016	2017	2018	2019	2020	%
Загальна кількість підприємств	20435	22597	23793	25051	25144	123,0
Кількість інноваційно-активних підприємств, од	117	111	119	116	96	82,1
Частка інноваційних підприємств у загальній кількості підприємств, %	0,57	0,49	0,50	0,46	0,38	66,7
Обсяг витрат на інноваційну діяльність, млн грн	667,0	890,9	1270,1	672,2	1184,1	177,5
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн	2156,0	2515,9	3530,1	3583,3	3157,3	146,4
Загальний обсяг реалізованої продукції, млн грн	6387872,7	7862695,2	9388092,1	9841060,7	10273152,5	160,8
Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі продукції, %	0,03	0,03	0,04	0,04	0,03	100,0

Джерело: складено на основі [9-14]

тивності праці, зниження енергоємності, а відтак відсутності підґрунтя для модернізації та структурних змін в економіці регіону. Низький рівень використання інновацій в регіоні веде до збільшеного використання ресурсів для виробництва і як наслідок знижується конкурентоспроможність регіону. Проте спостерігаються позитивні зрушення в реалізації державної політики інноваційної діяльності, суттєве збільшення фінансування в інноваційній діяльності призвело до підвищення кількості інноваційної продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Kuksa I., Orlova-Kurilova O., Hnatenko I. Paragenesis of entrepreneurship and innovation as drivers of the future economy : collective monograph. Strategic Management: Global Trends and National Peculiarities. Poland : Publishing House "Baltija Publishing", 2019. P. 48–61.
2. Yasnolob I, Radionova Y. The organizational fundamentals of innovation development management of agr-industrial enterprises. *Economics, Management and Sustainability*. 2017. S. I. Vol. 2. No 1. P. 60–66.
3. Орлова-Курилова О.В. Сучасні методи оцінювання інноваційного потенціалу. Вісник Хмельницького національного університету. 2018. No 4. С. 143–146.
4. Ільїна К.О. Категоріальний апарат інноваційної теорії як фундамент зародження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в українську економічну систему. Науковий вісник НЛТУ. 2009. Вип. 19.4. С. 256–264.
5. Гринько Т. В., Кащіна К. С. Формування та впровадження системи стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка та підприємництво*. 2019. No 43. С. 104–114
6. Федотова Ю.В. Кластеризація економіки як напрям подолання диспропорційності регіонального розвитку. *Молодий вчений*. 2018. No 1(53). С. 545–549
7. Гнатенко І. А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. No 6 (18). С. 70–74.
8. Поліщук О.О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. No 3 (21). С. 169–171
9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / [відповідальний за випуск Карамазіна О.О.] Київ : Державна служба статистики України, 2016. 257 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / [відповідальний за випуск Карамазіна О. О.]. Київ : Державна служба статистики України, 2017. 141 с.
11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / [відповідальний за випуск Карамазіна О. О.] Київ : Державна служба статистики України, 2018. 178 с.
12. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / [відповідальний за випуск Кузнєцова М. С.] Київ : Державна служба статистики України, 2019. 178 с.
13. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / [відповідальний за випуск Кузнєцова М. С.] Київ : Державна служба статистики України, 2020. 100 с.
14. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / [відповідальний за випуск Карамазіна О. О.] Київ : Державна служба статистики України, 2021. 242 с.

REFERENCES:

1. Kuksa I., Orlova-Kurilova O., Hnatenko I. (2019) Paragenesis of entrepreneurship and innovation as drivers of the future economy. Collective monograph. Strategic Management: *Global Trends and National Peculiarities*. Poland : Publishing House "Baltija Publishing", 48–61.
2. Yasnolob I., Radionova Y. (2017) The organizational fundamentals of innovation development management of agro-industrial enterprises. *Economics, Management and Sustainability*, [S.l.], vol. 2, no. 1, pp. 60–66.
3. Orlova-Kurilova O.V. (2018). Suchasni metody ocinjuvannja innovacijnogho potencialu [Modern methods of evaluation of innovative potential]. *Visnyk Khmeljnycjkogho nacionaljnogho universytetu-Bulletin of Khmelnitsky National University*. 4, 143–146. (in Ukrainian).
4. Ільїна К.О. (2009) Katehorialnyy aparat innovatsiynoyi teorii yak fundament zarodzhennya innovatsiyno-investytsiynoyi modeli rozvytku v ukrayinsku ekonomichnu systemu [A category vehicle of innovative theory as foundation of origin of innovative-investment model of development is in the Ukrainian economic system]. *Naukovyj visnyk NLTU*, vol. 19.4, pp. 256–264. (in Ukrainian)
5. Grynko T., Kashchina K. (2019) Formuvannia ta vprovadzhennia systemy stratehichnoho upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Formation and implementation of a system of strategic management of innovative development of the enterprise in modern business conditions]. *Economics and entrepreneurship*, no. 43, pp. 104–114. (in Ukrainian)
6. Fedotova U.V. (2018) Klasteryzatsiya ekonomiky iak napriam podolannya dysproporsiynosti regionalnoho rozvytku [Clusterization of the economy as a way to overcome the disproportionality of regional development]. *Molodyi vchenyi*, no. 1(53), pp. 545–549 (in Ukrainian).
7. Hnatenko I. A. (2018). Metodologichni osnovy instytucionaljnogho analizu nacionaljnoji systemy innovacijnogho pidpriemnyctva [Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship]. *Ekonomichnyj visnyk Zaporizkoi derzhavnoji inzhenernoji akademiji – Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, no. 6 (18), 70–74. (in Ukrainian).
8. Polishchuk O.O. (2018). Sutnist poniattia "innovatsiina diialnist" yak sotsialno-ekonomichnoi katehorii [The essence of the concept of "innovation" as a socio-economic category]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, vol. 3, no. 21, pp. 169–171. (in Ukrainian).